

Υπόθεση C-45/19**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου****Ημερομηνία καταθέσεως:**

24 Ιανουαρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:Juzgado Contencioso Administrativo A Coruña (διοικητικό
δικαστήριο της A Coruña, Ισπανία)**Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:**

12 Δεκεμβρίου 2018

Προσφεύγουσα:

Compañía de Tranvías de La Coruña, S.A.

Καθού:

Δήμος της A Coruña

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Άσκηση προσφυγής από την προσφεύγουσα, αφενός, κατά της αποφάσεως της 30ής Νοεμβρίου 2016 του Δήμου της A Coruña, δια της οποίας αποφασίσθηκε να επιβληθεί στην προσφεύγουσα η εξακολούθηση της ισχύος της συμβάσεως παραχωρήσεως του μοναδικού δικτύου δημόσιων αστικών συγκοινωνιών εντός του αστικού κέντρου της A Coruña, έως και για δύο χρόνια κατ' ανώτατο όριο, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 και (ΕΟΚ) αριθ. 1107/70 (ΕΕ 2007, L 315, σ. 1· στο εξής: κανονισμός 1370/2007), καθώς και να υποβληθεί προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αίτηση διαβουλεύσεως σχετικά με την πρόταση της προσφεύγουσας περί εφαρμογής της εξαιρέσεως του άρθρου 8, παράγραφος 3, του αναφερθέντος κανονισμού, προκειμένου να καθορισθεί η δυνατότητα παρατάσεως της προθεσμίας διάρκειας της παραχωρήσεως έως την ημερομηνία λήξεως η οποία έχει ορισθεί στη σύμβαση, και, αφετέρου, κατά της αποφάσεως του καθού της 2ας Ιουνίου 2017, δια της οποίας απορρίφθηκε η ενδικοφανής

προσφυγή η οποία είχε υποβληθεί από την προσφεύγουσα κατά της μνημονευθείσας αποφάσεως της 30ής Νοεμβρίου 2016. **[σελ. 2 του πρωτοτύπου]**

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος είναι η ερμηνεία η οποία πρέπει να δοθεί στην έναρξη του υπολογισμού της 30ετούς προθεσμίας του άρθρου 8, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1370/2007. Οι διάδικοι συμφωνούν ότι το εν λόγω άρθρο τυγχάνει εφαρμογής στην επίμαχη στην παρούσα υπόθεση σύμβαση παραχωρήσεως, καθόσον πρόκειται περί συμβάσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας η οποία έχει ανατεθεί πριν από τις 26 Ιουλίου 2000, με διαδικασία άλλη από τη δίκαιη διαδικασία διαγωνισμού (περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 1370/2007).

Νομική βάση είναι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Προδικαστικό ερώτημα

«Λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 8, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 1370/2007[,] η μέγιστη 30ετής διάρκεια των συμβάσεων η οποία μνημονεύεται στη διάταξη αυτή αρχίζει να υπολογίζεται από[:] α) το χρονικό σημείο της αναθέσεως της συμβάσεως ή της συνάψεώς της [,] β) το χρονικό σημείο ενάρξεως της ισχύος της εν λόγω διατάξεως[,] γ) την επομένη της ημερομηνίας λήξεως της μεταβατικής περιόδου που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού (3 Δεκεμβρίου 2019)[,] ή δ) οποιαδήποτε άλλη ημερομηνία κρίνει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης;»

Προβαλλόμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007.

Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, σχετικά με τις συνέπειες οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από ενδεχόμενη τροποποίηση της συμβάσεως κατά τη διάρκεια της εκτελέσεώς της, είναι δυνατόν να πρέπει να εξετασθούν το άρθρο 81 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ και το άρθρο 90 της οδηγίας 2014/25/ΕΕ, τα οποία, καίτοι δεν τυγχάνουν αμέσου εφαρμογής, απηχούν τη νομολογία του Δικαστηρίου επί των συνεπειών των εν λόγω τροποποιήσεων.

Διατάξεις του εθνικού δικαίου των οποίων γίνεται επίκληση

Βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/2011, της 14ης Νοεμβρίου, δια του οποίου εγκρίνεται το κωδικοποιημένο κείμενο του νόμου περί συμβάσεων του δημόσιου τομέα (άρθρο 224, παράγραφος 1).

Βασιλικό διάταγμα 1098/2001, της 12ης Οκτωβρίου, δια του οποίου εγκρίνεται ο γενικός κανονισμός του νόμου περί συμβάσεων των διοικητικών αρχών (άρθρο 109).

Αστικός κώδικας (άρθρα 4 και 1939).

Νόμος 40/2015, της 1ης Οκτωβρίου, περί νομικού καθεστώτος του δημόσιου τομέα (άρθρο 32, παράγραφος 3). [σελ. 3 του πρωτοτύπου]

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της κύριας δίκης

- 1 Την 1η Δεκεμβρίου 1986, το δημοτικό συμβούλιο της A Coruña ενέκρινε την σύναψη συμβάσεως με την COMPAÑIA DE TRANVIAS DE LA CORUÑA, προκειμένου να ενοποιήσει σε μία και μόνη πράξη παραχωρήσεως όλες τις γραμμές αστικών μεταφορών των οποίων η προσφεύγουσα ήταν δικαιούχος εκμεταλλεύσεως. Η σύμβαση παραχωρήσεως του μοναδικού δικτύου δημόσιων αστικών συγκοινωνιών εντός του αστικού κέντρου της A Coruña υπογράφηκε στις 6 Φεβρουαρίου 1987 μεταξύ της προσφεύγουσας και του καθού, περαιτέρω δε περιβλήθηκε τον τύπο του δημοσίου εγγράφου στις 15 Μαΐου 1987. Στη σύμβαση οριζόταν η 31η Δεκεμβρίου 2024 ως ενιαία ημερομηνία λήξεως όλων των υπηρεσιών. Στις 5 Ιουλίου 1996, τα ίδια μέρη υπέγραψαν σύμβαση με την ίδια ημερομηνία λήξεως, με σκοπό να συμπεριλάβουν στην προηγούμενη σύμβαση μια νέα επιπρόσθετη υπηρεσία μαζικής μεταφοράς μέσω τραμ στην παράκτια ζώνη.
- 2 Στις 18 Οκτωβρίου 2016, ο καθού ενημέρωσε την προσφεύγουσα ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό 1370/2007, η γενόμενη παραχώρηση θα λυόταν εκ του νόμου, μόλις συμπληρώνονταν τα 30 έτη ισχύος από την ημερομηνία της πράξεως παραχωρήσεως, παρέχοντας στην προσφεύγουσα δικαίωμα ακροάσεως για διάστημα δεκαπέντε ημερών. Στις 2 Νοεμβρίου 2016 η προσφεύγουσα υπέβαλε υπόμνημα επισημαίνοντας: α) ότι δεν υφίσταται εκ του νόμου λύση, αλλά καταγγελία της συμβάσεως, και β) ότι βάσει της αρχής της ασφάλειας δικαίου και της ισότητας η 30ετής προθεσμία του άρθρου 8 του κανονισμού 1370/2007 δεν πρέπει να υπολογισθεί από την ημερομηνία αναθέσεως της συμβάσεως, αλλά από συγκεκριμένη ημερομηνία. Κατά την άποψη της προσφεύγουσας, η ημερομηνία αυτή είναι είτε η 3η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού, είτε η 26η Ιουλίου 2000, αντικειμενικώς προβλεπόμενη στο άρθρο 8 του κανονισμού ημερομηνία. Επικουρικώς, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, αν η 30ετής προθεσμία έπρεπε να υπολογισθεί από την ανάθεση της συμβάσεως, η τροποποίηση η οποία εισήχθη στην εν λόγω σύμβαση το 1996 θα ισοδυναμούσε με νέα ανάθεση, συνεπώς, η διάρκεια της συμβάσεως θα εκτεινόταν μέχρι το 2026 (περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 3, τελευταίο εδάφιο, του κανονισμού 1370/2007).
- 3 Στις 30 Νοεμβρίου 2016, ο καθού εξέδωσε απόφαση περί επιβολής στην προσφεύγουσα της εξακολουθήσεως της ισχύος της παραχωρήσεως έως και για δύο χρόνια κατ' ανώτατο όριο, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, του

κανονισμού, και περί υποβολής προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αιτήσεως διαβουλεύσεως σχετικά με την πρόταση της προσφεύγουσας περί εφαρμογής της εξαιρέσεως του άρθρου 8, παράγραφος 3, του αναφερθέντος κανονισμού, προκειμένου να καθορισθεί η δυνατότητα παρατάσεως της διάρκειας της παραχωρήσεως έως την ημερομηνία λήξεως η οποία έχει ορισθεί στη σύμβαση. Η προσφεύγουσα υπέβαλε διοικητική ενδικοφανή προσφυγή, την οποία ο καθού απέρριψε με απόφαση της 2ας Ιουνίου 2017.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 Η προσφεύγουσα επικαλείται τον παράνομο χαρακτήρα των προσβαλλόμενων αποφάσεων προβάλλοντας τους εξής λόγους:

[σελ. 4 του πρωτοτύπου]

- i) ακυρότητα της αποφάσεως, λόγω μη τηρήσεως της νομίμως ορισθείσας διαδικασίας· η προσφεύγουσα επικαλείται το άρθρο 224 του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 3/2011, δια του οποίου εγκρίνεται το κωδικοποιημένο κείμενο του νόμου περί συμβάσεων του δημόσιου τομέα, και το άρθρο 109 του βασιλικού διατάγματος 1089/2001, δια του οποίου εγκρίνεται ο γενικός κανονισμός του νόμου περί συμβάσεων των δημόσιων αρχών, διατεινόμενη ότι ο καθού απλώς της απέστειλε ενημερωτικό έγγραφο σχετικά με την παράταση της παραχωρήσεως για δύο χρόνια και παραθέτει σε αυτό τη δική του ερμηνεία όσον αφορά τον κανονισμό 1370/2007 και, συγκεκριμένα, το άρθρο 8·
- ii) διαφωνία επί της ερμηνείας του κανονισμού 1370/2007 και, συγκεκριμένα, του άρθρου 8, παράγραφος 3·
- iii) η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επίσης ότι, ακόμη και αν γινόταν δεκτή η άποψη ότι η ορθή ερμηνεία του μνημονευθέντος άρθρου 8 του κανονισμού 1370/2007 επιβάλλει τη λύση της συμβάσεως παραχωρήσεως λόγω παρόδου 30ετίας από την κατάρτισή της, η προθεσμία θα έληγε μετά το έτος 2024, δεδομένου ότι η τροποποίηση η οποία εισήχθη το 1994 ήταν ουσιώδης και ισοδυναμούσε με νέα ανάθεση· συναφώς, η προσφεύγουσα επικαλείται το άρθρο 81 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ και το άρθρο 90 της οδηγίας 2014/25/ΕΕ, υποστηρίζοντας ότι, καίτοι αυτά δεν τυγχάνουν εφαρμογής, καθόσον υπερισχύει ο κανονισμός 1370/2007 ως *lex specialis*, απηχούν την παραχθείσα από το Δικαστήριο νομολογία σχετικά με την ουσιώδη τροποποίηση των συμβάσεων παραχωρήσεως και τις συνέπειές της·
- iv) επικουρικώς, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι, αν γίνει δεκτό ότι ο υπολογισμός της 30ετούς προθεσμίας του άρθρου 8 του κανονισμού 1370/2007 αρχίζει από την ανάθεση της συμβάσεως, πρέπει να κινηθεί διαδικασία παρατάσεως της συμβάσεως παραχωρήσεως κατόπιν εγκρίσεως της Επιτροπής λόγω των αδικαιολόγητων νομικών και οικονομικών

συνεπειών της καταγγελίας, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007.

- 5 Ο καθού υποστηρίζει τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης αποφάσεως για τους ακόλουθους λόγους:
 - i) δεν υφίσταται καμία πλημμέλεια της διαδικασίας, καθόσον δεν πρόκειται για λύση της συμβάσεως παραχωρήσεως, αλλά για άμεση εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, το οποίο υπερισχύει οποιουδήποτε κανόνα εθνικού δικαίου, καθώς και των όρων της συμβάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, και, πάντως, κατά τη διαδικασία χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα δικαίωμα ακροάσεως·
 - ii) επί του καθορισμού της ημερομηνίας ενάρξεως του υπολογισμού της 30ετούς προθεσμίας του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007, ο καθού υποστηρίζει ότι η εν λόγω προθεσμία πρέπει να υπολογισθεί από την ανάθεση της συμβάσεως παραχωρήσεως· **[σελ. 5 του πρωτοτύπου]**
 - iii) ο καθού αρνείται ότι τυγχάνει εφαρμογής η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ουσιώδη τροποποίηση των συμβάσεων, καθόσον η νομολογία αυτή στοχεύει στη διασφάλιση των αρχών της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισεως των υποψηφίων, αποτρέποντας με τον τρόπο αυτόν την τροποποίηση συμβάσεως κατά τη διάρκεια της εκτελέσεώς της με την αλλαγή του αντικειμένου ή/και των υποχρεώσεων των μερών και με τη διάψευση με αυτόν τον τρόπο των προσδοκιών υπαρκτών ή πιθανών υποβαλλόντων προσφορά κατά τον χρόνο του διαγωνισμού και της αναθέσεως, περίπτωση η οποία, κατά την άποψη του καθού, όχι μόνο δεν συμπίπτει, αλλά είναι αντίθετη με την παρούσα υπόθεση·
 - iv) όσον αφορά την εφαρμογή της εξαιρέσεως του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007, ο καθού διατείνεται ότι στις 17 Απριλίου 2017 υπέβαλε αίτηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όχι, ωστόσο, για να ζητήσει την έγκριση παρατάσεως βάσει της εν λόγω εξαιρέσεως, αλλά για να μάθει ποια θα ήσαν τα κριτήρια της Επιτροπής, προκειμένου να χορηγηθεί η έγκριση αυτή. Ο καθού αρνείται ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εν λόγω εξαιρέσεως, και, συγκεκριμένα, οι οικονομικές συνέπειες της εν λόγω λήξεως της παραχωρήσεως, και προβάλλει ότι, επειδή πρόκειται για εκ του νόμου λύση και δεδομένου ότι ο κανόνας δεν προβλέπει καμία αποζημίωση, δεν οφείλεται αποζημίωση δυνάμει του άρθρου 32 του νόμου 40/2015, της 1ης Οκτωβρίου, περί νομικού καθεστώτος του δημόσιου τομέα. Ο καθού προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει καμία αξίωση αποζημιώσεως, παρέλκει η εξέταση αυτού του ζητήματος.
- 6 Όσον αφορά την υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η 30ετής προθεσμία του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού

1370/2007 πρέπει να υπολογισθεί από τις 3 Δεκεμβρίου 2009, και για τον σκοπό αυτόν επικαλείται τη διατύπωση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως από το Consiglio di Stato (Ιταλία) στις 12 Ιουνίου 2017, Autolinee Toscane SpA κατά Mobit Soc.cons.arl (υπόθεση C-351/17), τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα επί της υποθέσεως αυτής, η οποία συνεκδικάσθηκε με την υπόθεση C-350/17, την απάντηση στην κοινοβουλευτική ερώτηση E 6628/09 σχετικά με τη συμβατότητα με τον κανονισμό 1370/2007 του υπ' αριθ. 1961 νομοσχεδίου της γαλλικής κυβερνήσεως για την ευρύτερη περιοχή του Παρισιού («Gran Paris»), καθώς και διάφορες απόψεις περί της αναδρομικότητας του κανονισμού, μεταξύ των οποίων και την πιθανή προσβολή των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

- 7 Από την πλευρά του, ο καθού υποστηρίζει σχετικώς ότι η 30ετής προθεσμία του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 πρέπει να υπολογισθεί από την ημερομηνία αναθέσεως της συμβάσεως και, για τον σκοπό αυτόν, επικαλείται την επιστολή την οποία απέστειλε η υπάλληλος της ΓΔ MOVE, κα Bárbara Jankovek, προς τον Δήμο της A Coruña, στην οποία τονίζεται ότι η μνημονευθείσα προθεσμία αρχίζει να υπολογίζεται από την ανάθεση της συμβάσεως. Επίσης, επικαλείται την απάντηση στην κοινοβουλευτική ερώτηση E 6628/09 σχετικά με τη συμβατότητα με τον κανονισμό 1370/2007 του υπ' αριθ. 1961 νομοσχεδίου της Γαλλικής Κυβερνήσεως για την ευρύτερη περιοχή του Παρισιού («Gran Paris»), μολονότι ερμηνεύει την εν λόγω απάντηση με τρόπο εκ διαμέτρου αντίθετο προς την προσφεύγουσα· την από 21 Οκτωβρίου 2008 έκθεση του υπουργείου αναπτύξεως της Ισπανίας, στην οποία υπογραμμίζεται ότι η 30ετής προθεσμία [σελ. 6 του πρωτοτύπου] αναφέρεται στην ισχύ της παραχωρήσεως από τη χορήγησή της και ότι αυτή δύναται να εξακολουθήσει να ισχύει έως τη λήξη της, αλλά όχι για χρονική περίοδο μεγαλύτερη των 30 ετών, καθώς και τη μελέτη της καταλανικής αρχής ανταγωνισμού περί του ανταγωνισμού στις τακτικές υπεραστικές οδικές επιβατικές μεταφορές της Καταλονίας, μελέτη η οποία καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 8 Το αιτούν δικαστήριο εξετάζει τις δύο δυνατές εξαιρέσεις από την υποχρέωσή του να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα και καταλήγει στο ότι καμία από αυτές δεν συντρέχει στην παρούσα υπόθεση.
- 9 Κατά πρώτον, το ερώτημα που εγείρεται δεν είναι πανομοιότυπο με ερώτημα που απετέλεσε αντικείμενο προηγούμενης προδικαστικής αποφάσεως σε ανάλογη υπόθεση. Η μοναδική γνωστή αναφορά σε προδικαστικό ερώτημα με αντικείμενο το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 είναι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Consiglio di Stato (Ιταλία) στις 12 Ιουνίου 2017, Autolinee Toscane SpA κατά Mobit Soc.cons.arl (υπόθεση C-351/17), επί της οποίας το μεν Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί ακόμη, πλην όμως ο Γενικός Εισαγγελέας έχει διατυπώσει τις προτάσεις του. Ωστόσο, στην εν λόγω αίτηση το Consiglio di Stato υιοθετεί την άποψη ότι η 30ετής προθεσμία

του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού αρχίζει να τρέχει από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού, επομένως, το ζήτημα αυτό δεν συνιστά το αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, απλώς και μόνον το τέταρτο υποβληθέν ερώτημα αφορά αποκλειστικώς τις συνέπειες της εν λόγω μειώσεως της 30ετούς προθεσμίας και, συγκεκριμένα, το κατά πόσον η μείωση σε 30 έτη της ισχύος της συμβάσεως παραχωρήσεως επιφέρει από μόνη της τη διόρθωση της πλημμέλειας της μη αρχικής συμμορφώσεως στις διατάξεις του άρθρου 5.

- 10 Κατά δεύτερον, όσον αφορά τη μέγιστη διάρκεια των 30 ετών της συμβάσεως παραχωρήσεως η διατύπωση του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 δεν επιτρέπει, με βάση τη διάταξη αυτή και μόνο, μία και μόνη ερμηνεία. Δυνάμει της λεγόμενης «θεωρίας της σαφούς νομικής πράξεως» η νομολογία του Δικαστηρίου δέχεται ότι το εθνικό δικαστήριο είναι αυτό που οφείλει να εκτιμήσει αν υπάρχουν εύλογες αμφιβολίες σχετικά με την ερμηνεία του κανόνα του δικαίου της Ένωσης, και, συνεπώς, θα δύναται να κρίνει ότι παρέλκει η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, όταν η ορθή εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μην επιτρέπει καμία εύλογη αμφιβολία ως προς την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του, και μόνον εφόσον το εθνικό δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι εξίσου προφανής και χωρίς καμία εύλογη αμφιβολία θα παρίστατο στα εθνικά δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και στο Δικαστήριο (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Srl CILFIT και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγείας, και, με στενότερη ερμηνεία αυτής της απαλλαγής από την υποχρέωση υποβολής του προδικαστικού ερωτήματος, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, υπόθεση C-160/14, Ferreira da Silva). **[σελ. 7 του πρωτοτύπου]**
- 11 Στην παρούσα υπόθεση οι αμφιβολίες εγείρονται, κατά πρώτον, εξαιτίας του ίδιου του κειμένου του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού, το οποίο πουθενά δεν διευκρινίζει ποια πρέπει να είναι η ημερομηνία έναρξεως υπολογισμού της μέγιστης 30ετούς διάρκειας, επομένως, καθίστανται δυνατές τρεις επιλογές: i) να θεωρηθεί ότι η προθεσμία της μέγιστης 30ετούς διάρκειας της συμβάσεως υπολογίζεται από την ανάθεση της συμβάσεως (μέγιστη αναδρομικότητα), ερμηνεία δυνάμει της οποίας οι συμβάσεις θα έληγαν στα 30 έτη μετά από την ανάθεσή τους, επομένως, οι συμβάσεις πριν από τις 3 Δεκεμβρίου 1979 λήγουν με την έναρξη ισχύος του κανονισμού και με αφετηρία εκείνη την ημερομηνία, όταν εκπνεύσει η 30ετής προθεσμία· ii) η εν λόγω μέγιστη 30ετής προθεσμία να υπολογίζεται από την έναρξη ισχύος του κανονισμού (ελάχιστη αναδρομικότητα), και iii) η εν λόγω προθεσμία να υπολογίζεται από τις 26 Ιουλίου 2000, με βάση το στοιχείο β' του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 3.
- 12 Οι αμφιβολίες ενισχύονται από την έλλειψη σαφούς απαντήσεως στο ερώτημα αυτό από την ίδια την Επιτροπή. Ειδικότερα:
 - A) η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις οδηγίες ερμηνείας του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1370/2007 δεν αναφέρεται στο ζήτημα αυτό και,

σχετικά με το άρθρο 8, παράγραφος 3, περιορίζεται στην ερμηνεία του τελευταίου μέρους του στοιχείου δ'.

- B) η απάντηση στην κοινοβουλευτική ερώτηση E 6628/09 σχετικά με τη συμβατότητα με τον κανονισμό 1370/2007 του υπ' αριθ. 1961 νομοσχεδίου της Γαλλικής Κυβερνήσεως για την ευρύτερη περιοχή του Παρισιού («Grand Paris»), καθόσον το εν λόγω σχέδιο νόμου προέβλεπε την παραχώρηση στις δημόσιες επιχειρήσεις SNCF και RATP αποκλειστικών συμβάσεων εκμεταλλεύσεως των συγκοινωνιακών γραμμών λεωφορείων, τραμ και μετρό, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τάσσεται υπέρ της επιλογής iii), ήτοι υπέρ του ότι η εν λόγω προθεσμία υπολογίζεται από τις 26 Ιουλίου 2000, με βάση το στοιχείο β' του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 3. Η απάντηση, ωστόσο, είναι αρκετά αμφίσημη, καθόσον αρχίζει με την παραδοχή ότι η εν λόγω δήλωση έχει γενικό περιεχόμενο, έτσι ώστε θα μπορούσε μεν να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ημερομηνία λήξεως της τελευταίας συμβάσεως που υπογράφηκε πριν από τις 25 Ιουλίου 2000 δεν μπορεί να είναι μεταγενέστερη της 25ης Ιουλίου 2030, πλην όμως και υπό την έννοια ότι όλες οι συμβάσεις πριν από την εν λόγω ημερομηνία οι οποίες έχουν ανατεθεί χωρίς διαδικασία διαγωνισμού δεν μπορούν να ισχύσουν πέραν από τα 30 έτη από την ανάθεσή τους.
- Γ) στην επιστολή της υπαλλήλου της ΓΔ MOVE, κας Bárbara Jankovek, προς τον δήμο της A Coruña τονίζεται ότι η επίμαχη 30ετής προθεσμία αρχίζει να υπολογίζεται από την ανάθεση της συμβάσεως, καίτοι η εν λόγω επιστολή, λόγω του προσώπου που την συνέταξε, δεν δύναται να θεωρηθεί ως επίσημη θέση της Επιτροπής –ούτε της Επιτροπής, αλλά ούτε κάποιου Επιτρόπου– ούτε ως αυθεντική ερμηνεία αυτής, για τους ίδιους λόγους, συνεπώς, ούτε ως κατευθυντήρια γραμμή για την ερμηνεία.
- Δ) επιπλέον, στην ερώτηση P 4849/17, η οποία διατυπώθηκε στο Κοινοβούλιο στις 14 Ιουλίου 2017 από τον Ισπανό Ευρωβουλευτή κ. José Blanco σχετικά με την αντίφαση μεταξύ της εν λόγω επιστολής και της απαντήσεως της Επιτροπής στην κοινοβουλευτική ερώτηση E 6628/09, η Επιτροπή στις 4 Σεπτεμβρίου 2017 απάντησε τα εξής: «Η ερώτηση την οποία διατύπωσε ο αξιότιμος Ευρωβουλευτής θα διευκρινιστεί από το Δικαστήριο στο πλαίσιο προδικαστικής αποφάσεως για την οποία έχει υποβάλει αίτηση το Consiglio di Stato της Ιταλίας ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (υπόθεση C-350/17). Η Επιτροπή αναμένει το αποτέλεσμα αυτής της υποθέσεως». Συνεπώς, μπορεί να επιβεβαιωθεί ότι επί του παρόντος η Επιτροπή δεν διαθέτει κάποιο ερμηνευτικό κριτήριο επί του επίμαχου ερωτήματος.
- 13 Τέλος, στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα στη διαληφθείσα υπόθεση C-350/17 οι οποίες δημοσιεύθηκαν προσφάτως υπογραμμίζονται τα εξής: «76. Ως εκ τούτου, η σύμβαση που ανατέθηκε στην RATP στη Γαλλία εμπίπτει στο άρθρο 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 1370/2007, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο. 77. Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 3,

δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού αυτού, οι συμβάσεις του είδους αυτού “μπορούν να εξακολουθήσουν να ισχύουν έως τη λήξη τους, αλλά όχι για περισσότερα από 30 έτη”. 78. Όπως επισήμαναν η Mobit και η Επιτροπή, είναι λυπηρό ότι στη διάταξη αυτή δεν προσδιορίζεται το σημείο ενάρξεως της 30ετούς προθεσμίας. Θεωρητικά, θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη διάφορα σημεία ενάρξεως, όπως η ημερομηνία της αρχικής προτάσεως κανονισμού που υπέβαλε η Επιτροπή (26 Ιουλίου 2000), ερμηνεία που πρότεινε η Mobit, η ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1370/2007 (3 Δεκεμβρίου 2009), η επομένη της λήξεως της μεταβατικής περιόδου που προβλέπεται με το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού (3 Δεκεμβρίου 2019), η ημερομηνία αναθέσεως της οικείας συμβάσεως ή ακόμη η ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της συμβάσεως αυτής. 79. Εντούτοις, εκτιμώ ότι η ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1370/2007 πρέπει να χαρακτηριστεί ως σημείο ενάρξεως της 30ετούς αυτής προθεσμίας και τούτο για τους δύο ακόλουθους λόγους. Αφενός, η χρήση ημερομηνίας συνδεδεμένης με την οικεία σύμβαση δεν θα καθιστούσε δυνατή την εφαρμογή μιας ομοιόμορφης λύσεως για το σύνολο των συμβάσεων τις οποίες αφορά το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού. Μια τέτοια επιλογή θα συνεπαγόταν δυσχέρειες εφαρμογής για τις αρμόδιες αρχές και ανασφάλεια δικαίου για τους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των μεταφορών. 80. Αφετέρου, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή αφορά το σύνολο των συμβάσεων που συνήφθησαν πριν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού αυτού. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ότι η ημερομηνία αυτή συνιστά επίσης το σημείο ενάρξεως της προβλεπόμενης με το άρθρο 8, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού αυτού 30ετούς προθεσμίας για τις συμβάσεις που μνημονεύονται στο άρθρο 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχεία β’ και γ’, του εν λόγω κανονισμού, όπως θεώρησαν το αιτούν δικαστήριο και η Γαλλική Κυβέρνηση. 81. Επομένως, βάσει της ερμηνείας αυτής των κρίσιμων διατάξεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η 30ετής αυτή προθεσμία λήγει στις 3 Δεκεμβρίου 2039. 82. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η σύμβαση που ανέθεσε το Γαλλικό Δημόσιο στην RATP μπορεί να υπάγεται στο προβλεπόμενο με το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 μεταβατικό καθεστώς, παρά το γεγονός ότι η ισχύς της συμβάσεως αυτής λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2039, ήτοι μετά τις 3 Δεκεμβρίου 2039, ημερομηνία εκπνοής της 30ετούς προθεσμίας. 83. Συναφώς, η Mobit υποστήριξε ότι η ανατεθείσα στην RATP σύμβαση δεν συνάδει προς την προπαρατεθείσα διάταξη λόγω της διάρκειάς της. Εντούτοις, εκτιμώ ότι η άποψη αυτή είναι αποτέλεσμα συγχύσεως των προϋποθέσεων εφαρμογής και των συνεπειών του μεταβατικού αυτού καθεστώτος. 84. Συγκεκριμένα, αφενός, από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1370/2007 προκύπτει ότι το εν λόγω μεταβατικό καθεστώς εφαρμόζεται σε κάθε σύμβαση ανατεθείσα πριν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009, και τούτο ανεξαρτήτως διάρκειας. Αφετέρου, στο άρθρο 8, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού αυτού, διευκρινίζονται όχι το είδος της συμβάσεως που υπάγεται στο καθεστώς αυτό, αλλά οι συνέπειες και η διάρκεια του εν λόγω καθεστώτος. 85. Κατά την ερμηνεία αυτή των κρίσιμων διατάξεων, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η σύμβαση που ανέθεσε το Γαλλικό Δημόσιο στην

RATP μπορεί κάλλιστα να υπάγεται στο προβλεπόμενο με το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 μεταβατικό καθεστώς, και τούτο παρά το γεγονός ότι η ισχύς της συμβάσεως αυτής λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2039, όπως υποστήριζαν η Autolinee Toscane, η RATP, η Regione Toscana, η Γαλλική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή. Παρ' όλα αυτά, η εν λόγω σύμβαση θα μπορεί να υπάγεται στο καθεστώς αυτό μόνο κατά τη διάρκεια της 30ετούς προθεσμίας που προβλέπεται για τις συμβάσεις που μνημονεύονται στο άρθρο 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, η οποία λήγει στις 3 Δεκεμβρίου 2039. 86. Ως εκ τούτου, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 1370/2007 θα μπορεί να εφαρμοστεί σε σύμβαση όπως η ανατεθείσα στην RATP μόνο μετά τις 4 Δεκεμβρίου 2039. Η σχετικά μεγάλη διάρκεια του μεταβατικού αυτού καθεστώτος οφείλεται, μεταξύ άλλων, στη δυσχέρεια επιτεύξεως συμφωνίας εντός του Συμβουλίου όσον αφορά την έκδοση του κανονισμού αυτού. 87. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα ως ακολούθως. Το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 έχει την έννοια ότι το άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού αυτού δεν τυγχάνει εφαρμογής, κατά τη διάρκεια της 30ετούς προθεσμίας η οποία λήγει στις 3 Δεκεμβρίου 2039, επί συμβάσεως την οποία αφορά το άρθρο 8, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, και τούτο παρά το γεγονός ότι η ισχύς της συμβάσεως αυτής λήγει μετά τις 3 Δεκεμβρίου 2039.»

- 14 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι i) ότι οι προτάσεις αυτές του Γενικού Εισαγγελέα αναγνωρίζουν ότι το κείμενο του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 δεν επιβάλλει ενιαία ερμηνεία, και, τουλάχιστον θεωρητικά, θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη πλείονες επιλογές, και ii) μολονότι οι προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα βοηθούν σημαντικά τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ωστόσο, προσφέρουν ένδειξη μόνο του ποιά θα μπορούσε να είναι η τελική απόφαση του ΔΕΕ, χωρίς να το δεσμεύουν.
- 15 Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, πρέπει να υποβληθεί στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 8, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 1370/2007[.], η μέγιστη 30ετής διάρκεια των συμβάσεων η οποία μνημονεύεται στη διάταξη αυτή αρχίζει να υπολογίζεται από[:] α) το χρονικό σημείο της αναθέσεως της συμβάσεως ή της συνάψεώς της [.] β) το χρονικό σημείο ενάρξεως της ισχύος της εν λόγω διατάξεως[.] γ) την επομένη της ημερομηνίας λήξεως της μεταβατικής περιόδου που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού (3 Δεκεμβρίου 2019)[.] ή δ) οποιαδήποτε άλλη ημερομηνία κρίνει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης;»